

Լուսանկար Ն. Սուշայանի
Աստրախանի հայ թեմական դպրոցի շէնքը

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ ՀԱՅ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՅԸ

Յօդածիս ճակատը դարգարող պատկերը ներկայացնում է Աստրախանի թեմական դպրոցի հոյակապ շէնքը, որի հիմնարկութեան միաբնակ արժարձեցին նախկին առաջնորդներ Սուրենեան (ներկայ Վեհափառ Հայրապետը), Խորէն Ստեփանէն, սակայն հանգուցեալ Արիստակէս արքեպիսկոպոս Սեդրակեանին յաջողեց սրա հիմքը դնել 1896 թւի աշնանը:

Այս շէնքի կառուցման համար մինչև օրս ծախսուել է մօտ 100,000 ռուբլի, որպիսի գումարի համարեա կէսը առանձին յանձնաժողովի միջոցով ժողովարարուել է Աստրախանում, մի մասը յատկացած է Աստրախանի եկեղեցիների դրամագլուխներից, միւս սուտար մասն էլ պարտք է վերցրւած Աստրախանի թեմի հայ եկեղեցիներից, վերադարձնելու նպատակով: Այդ պարտքը ներկայումս համարեա վերագարձուած է Աստրախանի մոմավաճառութեան հոգարարձութեան զուտ արդիւնքի տօկոսներից, որպիսի հոգարարձութեան հիմքը դրեց նոյն Արիստակէս արհին իբրև հաստատուն ազրիւրներից մէկը թեմական դպրոցի պահպանութեան համար:

Հիմնարկութեան օրից շատ շանցած, շէնքն արդէն պատրաստ էր, սակայն դպրոցի բացման իրաւունքը ուշանում էր: Մինչև անգամ հասարակութիւնը դժգոհում էր, որ անագին շէնքը տարիներ մնում է դատարկ, առանց շահագործելու:

Վերջապէս 1906 թւի յուլիսի սկզբներին ստացւեց բացման իրաւունքը: Թեմակալ առաջնորդ Արիստակէս արքեպիսկոպոսը նալչիկ քաղաքից հեռագրեց Աստրախանի կոնսիստորեային—Ծխականներին ընտրել տալ մի տարով ժամանակաւոր յանձնաժողով, բանալու թեմական դպրոցի առաջին երկու նախակրթարանները:

Աւետարեւր հեռագիրը կայծակի արագութեամբ տարածեց քաղաքում և ցնցեց ամենքին: Նոյն թւի յուլիսի 19 ին Աստրախանի ծխական ժողովը ընտրեց հօթ հոգուց բաղկացած մի յանձնաժողով, որոնք և իսկոյն ձեռնարկեցին դպրոցի բացման գործին:

Գնւեցան և պատէր տրւեցան դպրոցի առաջին կահկարասիները, նստարաններն և այլն: Ծանուցում-

ների, տեղական և թիֆլիսի հայ լրագրների միջոցով յայտարարեց քաղաքի և Աստրախանի թեմի հայ հասարակութեանը թեմական դպրոցի բացումը:

Աշակերտների ընդունելութիւնը նշանակեց օգոստոսի 1-ից և ընդունելութեան քննութիւնները նոյն օգոստոսի 25-ից մինչև բացման նախընթաց օրը:

Աւանդելի առարկաները որոշեցան՝ կրօն, հայոց լիզու, ռուսաց լիզու, թւարանութիւն, գեղագրութիւն, գծագրութիւն, երգեցողութիւն:

Կազմեց առաջին երկու նախակրթարանների 1906—7 ուսումնական տարւայ նախահաշիւը, ընդամէնը՝ 3980 ռուբլի:

Նախահաշի հաստատութիւնը ունենալուց յետ, յանձնաժողովը ուսուցչական խումբ կազմակերպելու ձեռնարկեց և մինչև սեպտեմբերի 1ը կազմեց ուսուցչական խումբը վեց հոգու բաղկացութեամբ, որոնց թւումն էին նաև աւագ ուսուցիչն և վերակացուն:

Սրանցից չորսը հրաւիրեցան դրսից և երկուսը տեղացիք էին:

Հէնց առաջին տարւայ սկզբում դպրոց ընդունւեցան 75 աշակերտ, որոնք տեղաւորեցան առաջին նախակրթարանում 47 աշակերտ և երկրորդ նախակրթարանում 24 և դուրս գնացին 4 աշակերտ:

Աշակերտների մեծ մասը աստրախանցիներ էին և փոքր մասը աստրախանաբնակ օտարականներ. դրսից բերւած էին միայն 2 աշակերտ: Դպրոցի գիշերօթիկների կացարանը պատրաստ չլինելու պատճառով աշակերտները բոլորն էլ երթեկէ էին: Ուսումը ձրի էր: Աշակերտներից մեծագոյն մասը չքաւոր դասիցն էր—ծառայողների, գործակատարների և արհեստաւորների սրգիք:

Երբ այդպէս ամէն ինչ պատրաստ էր, թեմական դպրոցի բացումը տեղի ունեցաւ 1906 թւի սեպտեմբերի 8-ին:

Բացումը հանդիսաւոր էր: Ամբողջ մեծ դահլիճը զարդարւած էր կանաչով և արևադարձային բոյսերով:

Ճաշ պատարագից յետ հոգևորականութիւնը եկեղեցական թափօրով և երգեցողութեամբ ներս մտաւ և ժողովրդի խումբն բազմութեան ներկայութեամբ օրհնեց շէնքը:

Ներկայ էր և հիմնադիր Արիստակէս եպիսկոպոսը. սակայն նա այս անգամ իր վերջին օրերն էր սպրում: Նա հազիւ բարձրացաւ ամբիօն և այնքան թոյլ էր, որ նրա վերջին խօսքերը անլսելի մնացին ընդարձակ դահլիճում: Նա գնաց թիֆլիս և այլ ևս չվերագարձաւ:

Չարմանալի է, կարծես այդ մարդը իր հետ տարաւ և իր դպրոցի բազղը: Այնուհետև այլ ևս նախարարութիւնից թոյլ չարեց բանալ դպրոցի յաջորդ դասարանները և կազմակերպւած գործը, թուլացաւ, ընկաւ և նրա հետ կապւած յոյսերը սնչացան:

Ներկայումս՝ բացումից 6—7 տարի անցնելուց յետ նոյն երկու նախակրթարանն է մնացել և աշակերտների թիւը իջել է մի խոցուէկ թւի—12, որոնք տեղաւորւած են մի դասարանում՝ երկու բաժանմունքով և կառավարւում են երկու ուսուցչով:

Եթէ դպրոցի մի այդպիսի կիսամեծ գրութիւնը տանում է հասարակութիւնը, և յանձնաժողովը դեռ նրա զոյւթիւնը պահպանում է, առիթը այն ակնկալութիւններն են, որ սպասւում է իջմիածնի գիժուսներից

նախարարութեանը և հասած լուրերը հաւատացնում են, որ թեմական դպրոցի ընդարձակման յոյսերը պսակելու մօտ են:

Մինչև թեմական դպրոցի բացման իրաւունք ստանալը, ներկայումս այդ շէնքումն են տեղաւորւած թեմական դպրոցի երկու նախակրթարանները, Կոնսիստորիան, Գրական-Գեղարւեստական ընկերութիւնը, Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութիւնը, նոյն ընկերութեան կար ու ձևի դպրոցը, Որբանոցը, և Մոմա՝ վաճառութեան հոգարարձութիւնը:

Գ. ք. ՄԿՐՏՈՒՄԵԱՆ

5 հոկ.

Լուսանկար Ն. Սուջայեանի
Աստրախանի Հայ Գրական-Գեղարւեստական
ընկերութեան դահլիճը